

МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТИЗИМИГА ЭРКАК ПЕДАГОГЛАР ТАЙЁРЛАШ МАСАЛАСИ

Тошмирзаев Сухроббек Илғорбек ўғли

НамДУ Педагогика-психология факултети

Ижтимоий иш йўналиши 3-босқич талабаси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5979503>

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi:15-dekabr 2021

Ma'qullandi:15-yanvar 2022

Chop etildi:05-fevral 2022

KALIT SO'ZLAR

мактабгача таълим тизими, тарбия, эркак педагог, қонун ва қарорлар

ANNOTATSIYA

Мактабгача таълим тизимида амалга оширилаётган янгиликлар, қилиниши лозим бўлган муҳим вазифалар кенг ёритиб берилади. Тизимда ўзгариш сифатида янгича ёндашувлар билан бир қаторда эркак педагоглар тайёрлаш масаласи долзарблиги айтиб ўтилади.

Мактабгача таълим узлуксиз таълимнинг бошланғич бўғини ҳисобланади. У боланинг соғлом ва ривожланган шахс бўлиб шаклланишини таъминлаб, ўқишга бўлган иштиёқини уйғотади. Мактабгача таълим муассасалари 2 ёшдан 7 ёшгача бўлган болаларни тарбиялашни, ўқитишни, назорат қилишни, парваришлашни ва соғломлаштиришни таъминлайди. Мактабгача таълимнинг мақсади - болаларни мактабдаги ўқишга тайёрлаш, болани соғлом, ривожланган, мустақил шахс бўлиб шакллантириш, қобилиятларини очиб бериш, ўқишга, тизимли таълимга бўлган иштиёқини тарбиялашдир. Мактабгача таълим муассасалари – Ўзбекистон Республикасидаги таълим муассасаларининг тури бўлиб, турли

йўналишдаги мактабгача бўлган даврдаги умумтаълим дастурларини амалга оширади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 2017-йилнинг 19-декабр куни “Мактабгача таълим тизимида амалга оширилаётган ислохотларни таҳлил қилиш ва истиқболдаги вазифаларни белгилаб олишга бағишланган” видеоселектор йиғилиши¹ ўтказилган эди. Видеоселектор йиғилишида тизимда эришилаётган ютуқлар билан бир қаторда камчиликлар ҳам кескин танқид остига олинган. Хусусан, жойлардаги мактабгача таълим муассасаларида кадрлар таъминоти ва салоҳияти етарли эмаслиги, соҳада 57 мингдан ортиқ мутахассис меҳнат қилаётган бўлса-да, уларнинг 85 фоизини ўрта маълумотли кадрлар ташкил этаётгани

¹ О‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ning 2017 -yilning 19 dekabr kuni “Maktabgacha ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan

islohotlarni tahlil qilish va istiqboldagi vazifalarni belgilab olishga bag‘ishlangan” videoselektor yig‘ilishidan

фарзандларимизни мактаб таълимига талаб даражасида тайёрлаш имконини бермаётгани таъкидланган. Мактабгача таълим муассасаларига болалар бадиий адабиётлари йиллар давомида етказиб берилмагани, ота-оналарда боғчага нисбатан ишонч йўқолгани, мактабгача таълим тизимида йиллар давомида кўплаб муаммолар йиғилиб қолгани айтиб ўтилган. Ва холанки, мактабгача таълим тизимида соғлом ва баркамол эртанги кун эгалари камол топади.

Бироқ шу пайтгача бу тизим ривожланишдан ортда қолган эди. Охирги йигирма йил давомида давлат тасарруфидаги мактабгача таълим муассасалари сони 45% га камайган. Оқибатда мактабгача ёшдаги болаларнинг 33% боғчаларга қамраб олинган, холос. Бу кўрсаткич Данияда 99%, Японияда 97%, Жанубий Кореяда 95% ини ташкил этишини айтиб ўтиш керак. Мактабгача таълим муассасаларида болаларни ижтимоий, шахсий, ҳиссий, нутқий, математик, физио-психологик, жисмоний ва ижодий ривожлантириш бўйича таълим дастурлари жорий этилмаган.

2030-йилга бориб 85% бола республика мактабгача таълим муассасаларига қамраб олиниши мақсад қилинмоқда. Яна бир масала, Кадрлар масаласи муҳим ҳисобланади. Мактабгача таълим вазирлиги илк кунларданоқ бу муаммога дуч келган эди. Бугунги кунда мактабгача таълим муассасалари сони ошиб бормоқда, нодавлат мактабгача таълим муассасалари ҳам шулар жумласидандир. Рақамлар кун сайин кўпайяпти, чунки хусусий мактабгача таълим муассасалар ва Давлат-хусусий сектори ҳамкорлиги асосидаги мактабгача таълим муассасалари очилмоқда. Табиийки, юқорида айтиб

ўтилган масала - кадрларга бўлган талаб ҳам катта.

Яна бир муҳим масалани айтиб ўтишни лозим топдим. Мактабгача таълим муассасасида эртанги кун эгалари камол топаётгани ва уларни тарбиялаш нозик масала эканлиги барчага яхши аён. Боланинг ахлоқий фазилатларини тарбиялашда тарбиячининг роли ниҳоятда катта. У жуда кўп нарсани тушуниши ва бажариши лозим. Боланинг ривожланишида катта эътибор унинг мустақилликка эришишига олиб келади. Баъзан унинг аҳамияти ва эркинлигини ҳис қилиш керак. Келажакда бу унга бахтли ва муваффақиятли бўлишга, ўз имкониятларини максимал даражада оширишга ёрдам беради. Болани тарбиялашда мактабгача таълим муассасаларида аёл тарбиячилардан ташқари эркак тарбиячиларнинг ҳам бўлиши кераклигини айтиб ўтмоқчи эдим. Ахир болага тарбия беришда фақат аёлнинг тарбияси эмас, балки эркакнинг ҳам тарбия бериши жуда муҳим жараён ҳисобланади. Бугун уйда оталарнинг бу ишга кам вақт ажратаётганини, оила - тирикчилик сабаб ё четда ишлаётгани, ё ишдан уйига кеч қайтиб бу вақтга кам вақт сарфлаётганини кўришимиз мумкин. Демак, фарзандларимиз ҳақиқий фарзанд бўлиб тарбияланиши учун уларнинг табиати ва ҳиссиётларига мос бўлган нарсалар билан машғул бўлишларини мактабгача таълим тизимидаги педагоглар таъминлашлари керак. Мазкур таълимотларга амал қилган халқимиз азал-азалдан ўғил болалар учун алоҳида ўйинлар ва қиз болалар учун алоҳида ўйинларни жорий қилган. Масалан, ўғил болалар ёғоч ва лойдан тойчоқлар ясаган, уларни миниш, эгарлаш, ҳаттоки уларга ем-

хашак бериб, суғоришларгача ўрганган. Ўғил болаларнинг ўзаро бир-бирлари билан ўйнайдиган ўйинлари ҳам отуловларга боғлиқ бўлган. Қиз болаларимиз эса кўғирчоқ ўйнаш, уни чўмилтириш, сочини ўриш, кийинтириш, йўрғаклаш, бешигига боғлаш, унга алла айтиб ухлатиш, уни таомлантириш, бундан ташқари, уй-рўзғор жиҳозларидан ясалган ўйинчоқлар: идиш-товоқ, чойнак-пиёла, нон ёпиш учун керак бўладиган жиҳозлар, ўқлов, чекич, тикиш-бичишга тааллуқли бўлган жиҳозлардан ташкил топган ўйинчоқларни ўйнаш билан машғул бўлган.²

Шунинг учун ҳам бугун болани севги, ҳурмат муҳитида тарбиялаш, биринчи навбатда, шахсий ривожланиш ва ўзининг салоҳиятини рўёбга чиқаришига алоҳида эътибор берилган. Замонавий дунёда болаларни тарбиялашга бўлган ёндашув ўзгарган, кўпинча аёллар буни амалга оширадilar. Бир қарашда мактабгача таълим муассасаларида эркак педагогларнинг бўлиши кулгили ҳолатдай туюлади. Эркак педагог болани ўйнатиши, овқатлантириши ва ҳ.к ишларни бажариши ,албатта, қайсидир

маънода тўғри эмас деб ҳисоблашингиз мумкин. Аммо боғчадаги болалар билан у ишларни қилишдан ташқари бошқа йўллар билан ҳам шуғулланса бўлади. Мана масалан, боғчада турли ёш гуруҳлари тарбияланади. 5 ёшдан 7 ёшгача бўлган болалар гуруҳи билан эркак педагог мусиқа таълимидан мусиқа асбоблари орқали ёшга мос бўлган кўшиқларни ё бўлмаса ҳайкалтарошлик сир-синаотини ўрганса ёмон бўлмайди. Ҳарбийларча қадам ташлаш, ҳарбийларга хос бўлган қатъиятлиликини, турли хил ҳайкал ясашни ўрганиш ҳам шулар жумласидандир. Ахир болаларнинг кўпчилиги бу ёшда ҳарбий бўлишни ва ватанни кўриқлашни, турли буюмлар ясашни жуда- жуда исташади. Унинг истакларини эса доимо қўллаб-қувватлаш яхши натижаларга олиб келади. Бу эса уларни янада ривожлантириш учун жуда муҳимдир. Шунинг учун биз боланинг ўз танловини амалга ошириш истагини рағбатлантиришимиз, мустақил фикр юритишимиз, унинг ҳаракатлари учун масъул эканини эслатиб туришимиз керак.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев нинг 2017 -йилнинг 19 декабр куни “Мактабгача таълим тизимида амалга оширилаётган ислохотларни таҳлил қилиш ва истиқболдаги вазифаларни белгилаб олишга бағишланган” видеоселектор йиғилишидан
2. "Болаларга ҳадислар" китоби, Тошкент-2002, 38-40 б.
3. "Мактабгача таълим методикаси" “Ўқув қўлланма” , М.П. Хамидова, М.Й. Аюпова, ФарДУ, 67-80 б.
4. Лола Раҳмонбоева Кун.уз журналисти 2019-йил мақоласидан.